

ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ**ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ****Αθανάσιος Χ. Χρυσικόπουλος**

Μια από τις μεγαλύτερες διαφορές -αν όχι η μεγαλύτερη- που έχει η ειδικότης του Μαιευτήρος Γυναικολόγου από τις υπόλοιπες ειδικότητες της Ιατρικής είναι ότι απευθύνεται εις περισσότερα του ενός άτομα -και έτσι έχει τη δυνατότητα να επηρεάσει ολόκληρη την οικογένεια ή ακόμη διάφορες ηλικίες και «πλατειές» μάζες πληθυσμού, κατά γνωστήν ορολογία. Το PAP test, η σεξουαλική διαπαιδαγώγησις, ο οικογενειακός προγραμματισμός και άλλες παρόμοιες δραστηριότητες της ειδικότητός μας δεν είναι παρά επί μέρους τομείς προσπαθειών ενημερώσεως της κοινωνίας προς μείωσιν επικινδύνων καταστάσεων, όχι μόνον της πνευματικής, ψυχικής και σωματικής υγείας και της οικονομικής καταστάσεως, αλλά και της κοινωνικής ισορροπίας και ηρεμίας κατά το δυνατόν.

Ως εκ τούτου, προφανής και εύλογος προβάλλει η αναγκαιότης προβολής αυτών των δραστηριοτήτων και αναγκαία και επιβεβλημένη η ύπαρξις ενός συστηματικού καθοδηγητικού κειμένου στο αντικείμενον αυτό. Βέβαια και εις το παρελθόν έχουν κυκλοφορήσει αναλόγου περιεχομένου πολλού λόγου άξιες μονογραφίες και άρθρα εξαιρετικών συναδέλφων, αλλά ταύτα πάντα υπερακοντίζει η τελευταίως εκδοθείσα και κυκλοφορήσασα, συστηματική και ενδελεχής εργασία του Καθηγητού της Β΄ Μαιευτικής και Γυναικολογικής Κλινικής του Πανεπιστημίου Αθηνών, κ. Αθανασίου Χ. Χρυσικόπουλου, με τον άνω τίτλον.

Ο Καθηγητής κ. Χρυσικόπουλος από έτη έχει αφιερώσει την επιστημονικήν του δραστηριότητα εις τα θέματα αυτά και έχει γράψει εκτεταμένως, ώστε το παρόν ογκώδες και μέγαλου σχήματος σύγγραμμα να αποτελεί το επιστέγασμα αντικειμένου μακροχρονίου μελέτης και ερευνής. Αυτό καταφαίνεται και από την μελέτην των κεφαλαίων της εξαιρετικά επικαίρου, αλλά και πολύ χρησίμου, εργασίας αυτής, χωρίς με αυτό να μειώνεται και η αξία των υπολοίπων τμημάτων του συγγράμματος, τα οποία απ' αρχής μέχρι τέλους κρατούν αμείωτον το ενδιαφέρον του αναγνώστου. Η ιστορική ανασκόπησις και η διαμέσου των αιώνων, από προϊστορικούς ήδη χρόνους, ανασκόπησις του προβλήματος είναι εντυπωσιακή δια το πλήθος των πληροφοριών που παραθέτει με παραπομπές στις αρχικές πηγές. Η ορμονική αντισύλληψις, ως ανέμενα, είναι το τέλειον, εάν υπάρξει κάτι τέτοιο στον κόσμο που ζούμε. Η στειροποίησις που χρησιμοποιεί ο συγγραφεύς -και που είναι πολύ προτιμώτερος όρος από τη στειρώση (αναπαραγωγική) που είχαμε διδαχθεί οι παλαιότεροι, ο ανδρικός παράγων, οι μέθοδοι φραγμού, η ενδομήτριος αντισύλληψις, οι φυσικές και χειρουργικές μέθοδοι, η αντισύλληψις κοινωνικών ομάδων - ηλικιών, όλα εκτίθενται απλά, σαφώς και επιστημονικώς με τις απαραίτητες παραπομπές στην ατελείωτη βιβλιογραφία, ελληνική αλλά και παγκοσμία.

Τελευταίον τον λόγον θα κάνω μιαν πρότασιν δια την χρησιμοποίησιν του όρου «χειρουργική διακοπή κινήσεως», όπως έχει προτείνει η Ένωσις Μαιευτήρων - Γυναικολόγων επανειλημμένως προς αντικατάστασιν άλλων όρων, που συνειρμικά οδηγούν εις πράξεις του παρελθόντος όχι ιδιαίτερα αποδεκτές από την κοινωνίαν μας.

Σύγγραμμα κλασσικόν, σύγχρονον και γραμμένον με πολλήν σαφήνεια και καλλιτέπεια. Χρήσιμο και απαραίτητο δια όλους, οιονεί φάρμακον αναντικατάστατον δι' εκείνους που βλέπουν κατά κάποιον τρόπο και την κοινωνικήν πλευρά της ειδικότητός μας και έχουν την ευκαιρία να απευθύνονται στην κοινωνία μας.

Ειλικρινή συγχαρητήρια διότι δια μια ακόμη φορά ο Καθηγητής κ. Αθανάσιος Χρυσικόπουλος πλούτισε την βιβλιογραφία μας με ένα πολύτιμο έργον του.

ΚΑΙΣΑΡΙΚΗ ΤΟΜΗ

Αγαθοκλής Ι. Σουρούβαλης

Ο συνάδελφος κ. Αγαθοκλής Σουρούβαλης είναι ευρέως γνωστός εις όλους εμάς τους συναδέλφους ομοτέχνους του από τις πολλαπλές δημοσιεύσεις του εις τα «Θέματα Μαιευτικής - Γυναικολογίας», επί επικαίρων και άκρως ενδιαφερόντων ζητημάτων, απτομένων του όλου φάσματος της ειδικότητός μας.

Επιπλέον, έχει εις το ενεργητικόν του την έκδοσιν τριών αυτοτελών μονογραφιών:

α. «Περί προώρου τοκετού»

β. «Περί παρατάσεως της κνήσεως», και

γ. «Περί υπερχαστικής νόσου της κνήσεως».

Εις αυτάς επισκοπεί πλήρως το θέμα και παραθέτει πλουσία και σύγχρονο βιβλιογραφική ενημέρωση δι' εκείνους που αναζητούν περαιτέρω λεπτομερείας. Εις τις ήδη εκδοθείσες αυτές μονογραφίες προστίθεται και η Τετάρτη, με θέμα την καισαρική τομή. Όπως είναι γνωστόν, η καισαρική τομή σήμερα είναι όχι μόνον η συχνότερη εγχειρήσεις στην μαιευτική, αλλά και η συχνότερη από όλες τις χειρουργικές επεμβάσεις, σε όλα τα χειρουργεία του κόσμου.

Την εργασία προλογίζει ο καθηγητής της Μαιευτικής-Γυναικολογίας του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου, κ. Γεώργιος Β. Μαρούλης.

Επισκοπώντας παλαιότερα συγγράμματα Μαιευτικής διάβασα ή ξαναθυμήθηκα ενδιαφέρουσες ιστορικές λεπτομέρειες, στις οποίες θα αναφερθώ εν συνεχεία, αλλά το σπουδαιότερο είναι ότι οι παλαιές αυτές εκδόσεις είχαν ιστορικά κυρίως δεδομένα, αφού η καισαρική τομή μέχρι της προ των αντιβιοτικών εποχής, εκτός του ότι ήτο σπανία, συνεδιάζετο με τρομακτική μητρική θνησιμότητα, σπανίως διενεργείτο και ήτο σχεδόν ταυτόσημος με θανατική καταδίκη της επιτόκου. Εις το κλασσικό σύγγραμμα Budin-Tarnier, «Traite de l' Art des Accoushements» (1901, τόμος 5, σελ. 495), αναφέρεται ότι δεν κατεγράφη ούτε μία επιτυχής καισαρική τομή εις το Παρίσι, μεταξύ των ετών 1787 και 1876, δηλαδή για έναν σχεδόν αιώνα. Η αιτία δια την τρομακτική αυτή θνησιμότητα ήταν ότι δεν συνερράπτετο η χειρουργική τομή της μήτρας. Μαιευτήρες του κύρους του Scanzoni, του Naegele και πολλών άλλων, ακόμη και του Zweifel, το έτος 1881 ήσαν κατά της συρραφής της χειρουργικής τομής της μήτρας. Το 1882, ο άσημος -τότε- Μαιευτήρ Maximilian Saenger πρώτος συνέραψε την χειρουργική τομή της μήτρας, με αποτέλεσμα την κατακόρυφο πτώση της θνησιμότητας. Είχε προηγηθεί ο Porro, με την τροποποιημένη του υστερεκτομή μετά από καισαρική τομή, η οποία είχε και αυτή πολύ χαμηλή θνησιμότητα.

Σήμερα με την συχνότητα που πλησιάζει ή και συχνά υπερβαίνει το 50% έχουν αλλάξει τελείως τα δεδομένα και δικαίως ο κ. Σουρούβαλης έδωσε όλο το βάρος στη σημερινή εποχή με τα σημερινά προβλήματα, τις σημερινές απαιτήσεις της ασθενούς, του ζεύγους και της κοινωνίας, και τις προεκτάσεις των, που ενίοτε δυστυχώς φθάνουν και επ' ακροατηρίω.

Σε δέκα επιμέρους τμήματα παρουσιάζει λεπτομερώς τις κυριότερες ενδείξεις που καθορίζουν σήμερα την συχνότητα της καισαρικής τομής και εις τέσσαρα παραρτήματα συζητείται η σχέση της με την πρόκληση τοκετού, η σχέση της με την ενδομήτριο παρακολούθηση του κνήματος, η σχέση της με την τοκόλυση -όπου ορθώτατα παραλείπει ο συγγραφέας τελείως την εσχάτως εγκαταλειπομένη τοκόλυσι με θειϊκόν μαγνήσιον- και τέλος η σχέση της με νομικές προεκτάσεις, βασιζομένη εις την ιδίαν του συγγραφέως πείραν από την συχνή κλήτευσίν του ως μάρτυρος-εμπειρογνώμονος από τας αρχάς εις αμφισβητούμενας περιπτώσεις.

Η όλη εργασία χαρακτηρίζεται από λεπτομερή παράθεση και των πλέον προσφάτων στοιχείων της παγκοσμίου πλέον ιατρικής βιβλιογραφίας, πράγμα που προϋποθέτει πολύ μεγάλη και επίπονη ασχολία με το αντικείμενο. Το τεράστιο αυτό θέμα καλύπτεται κατά τον καλύτερο τρόπο. Πολλές φορές ακούονται λόγοι μάλλον κατηγορητικοί για την συχνότητα με την οποίαν προβαίνομε σε καισαρική τομή. Διαβάζοντας όμως την εργασία, θα διερωτηθή ευλόγως κανείς γιατί δεν είναι συχνότερη η καισαρική τομή. Ποιος μαιευτήρ μπορεί να παρακολουθεί απαθώς

τις απότομες διακυμάνσεις - επιβραδύνσεις του κυήματος, ιδιαίτερα εάν επιπλέον η επίτοκος είναι προχωρημένης ηλικίας ή έχει μεταβολικό νόσημα ή υπέρταση ή παράταση ή προωρότητα κ.λπ.; Καθώς γνωρίζουμε ποτέ μια αναποδιά δεν έρχεται μόνη.

Είχα την πρόθεση να σημειώσω περισσότερα ιστορικά δεδομένα, διαβάζοντας όμως την εργασία λεπτομερέστερα και συνειδητοποιώντας τις τεράστιες ευθύνες μας σε περιπτώσεις εμβρυομητρικής δυσπραγίας, ηλαττωμένης ενδομητρίου οξυγονώσεως, ηλαττωμένου αμνιακού υγρού, μη καθυσυμχαστικού βιοφυσικού προφίλ, αλλοιώσεως οξεοβασικής ισορροπίας, ακαθορίστων καρδιοτοκογραφικών αλλοιώσεων, όπου μια παράλειψίς μας μπορεί να σημαίνει απώλεια κάποιας υπάρξεως με απροβλέπτους επεκτάσεις, κατενόησα ότι, δια την παρούσα εργασία και το πνεύμα της, ήτο άσκοπος η περαιτέρω αναφορά εις το παρελθόν και εις ιστορικές λεπτομερείας της καισαρικής τομής των -κατά το μάλλον ή ήττον- παλαιότερων ευτυχισμένων εκείνων χρόνων, όπου οι συνάδελφοί μας δεν ασχολούντο με τα άνω προβλήματα, άγνωστα τότε και ανύπαρχτα -και χωρίς νομικές παρενεργείας. Λαμπρά εργασία που απήτησε πολύωρο κόπο και μόχθο μαζί με μεγάλη κριτική προσπάθεια να εκτεθούν τα σπουδαιότερα και απαραίτητα, «τα καιρία».

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΡΔΑΜΑΤΗΣ

Επιμέλεια: Λάζαρος Ε. Βλαδίμηρος

Ο εκλεκτός συνάδελφος κ. Λάζαρος Ε. Βλαδίμηρος έχει εγκύψει από έτη εις την μελέτη της ιστορίας της Ιατρικής της νεωτέρας Ελλάδος και είναι ευφήμως γνωστός -όχι μόνον εις τους συναδέλφους της ειδικότητός μας αλλά και πανελληνίως εις όλην την Ιατρικήν Ακαδημαϊκήν κοινότητα.

Οι σελίδες των «Θεμάτων Μαιευτικής - Γυναικολογίας» κοσμοούνται με μέγαλο ενδιαφέροντος περιγραφάς των πρακτικών, συνηθειών, θεραπειών, φαρμάκων και μεθόδων του -όχι απωτέρου- παρελθόντος, που φαίνεται όμως να απέχη έτη φωτός από τις σημερινές συνθήκες εξασκήσεως της τέχνης του Ασκληπιού.

Μεταξύ των άλλων, οι μονογραφίες του δια τον Παναγιώτη Παμπούκη και τις προσπάθειές του δια την ίδρυσιν του Λυσοιατρείου, την καταπολέμησιν και -τελικώς- την εκκρίζωσιν της Λύσσης από την χώρα μας, ως και της Ιστορίας του Υγειονομικού Σώματος κατά τον πόλεμον του 1897, είναι πρωτότυποι και κλασικαί στο θέμα τους. Η τελευταία μονογραφία του κ. Βλαδίμηρου αναφέρεται εις την -εκ παναρχαίων χρόνων- ενδημούσα νόσον - αράν της χώρας μας, που είχε καταταλαιπωρήσει τον πληθυσμόν της αφάνταστα και όσο καμία άλλη, την ελονοσίαν. Εις την προλογιζομένην υπό του Ομοτίμου Καθηγητού της Ιστορίας της Ιατρικής της Πανεπιστήμιου Αθηνών, κ. Σπυρίδωνος Μαρκέτου, ανωτέρω μονογραφίην του, ο κ. Βλαδίμηρος σκιαγραφεί τον περιώνυμον Ιατρόν Ιωάννην Καρδαμάτην και την εποχήν του, εν σχέσει με την ελονοσίαν και την αγωνιώδη προσπάθεια του Έθνους μας να την καταπολεμήσει. Εις τις σελίδες της μονογραφίας ξαναζεί κανείς την εποχή του παρελθόντος αιώνος, τις μεγάλες ανακαλύψεις και συμβολές εις την αιτιολογίαν και μετάδοσιν της νόσου, ενώ παραελάνουν οι πρωτεργάτες με τις προσπάθειές των παγκοσμίως, αλλά και οι εις την χώραν μας υπεύθυνοι και τότε προέχοντες. Βλέπει κανείς τακτικές και θεραπείες του παρελθόντος, άλλες καλές, άλλες κατακριτέες, άλλες που έφηναν ανεπιστρεπτί και άλλες που συνεχίζονται απαράλλακτα όπως τότε, ιδίως τακτικές πανεπιστημιακές προσωπικών σχέσεων προβολής και καταλήψεως εδρών.

Μέσα από τις σελίδες του βιβλίου προβάλει η επιβλητική προσωπικότης του Ιατρού Καρδαμάτη, η αφάνταστος εργατικότης του και η φυσική ροπή του προς αναζήτησιν των αιτίων -το *cognoscere causas rerum* (έφθασε να αναζητήση την νόσον μέχρι του πλακούντος), η συμβολή του εις τον ανθελονοσιακόν αγώνα και οι ατελεύτητες προσπάθειές του για την εκρίζωσιν της μάλιστα αυτής -και δίπλα του παραελάνει όλη η εποχή: ήθη, έθιμα, προσωπικότητες, θεραπείες και μύρια άλλα γεγονότα, όπως η ιστορία της εφαρμογής της κινίνης εις την θεραπευτικήν, και πλήθος άλλων.

Εξαιρετικού ενδιαφέροντος μονογραφία, καλογραμμένη και πολύ ενδιαφέρουσα. Μόνο μην αρχίσετε να την διαβάσετε αργά το βράδυ: σίγουρα θα σας κρατήσει ξάγρυπνους από το ενδιαφέρον, διαβάζοντάς την όλη τη νύκτα.